C UNITARIAN
FOR THE MINISTRY
Berkeley, Calif.

Törvényszéki lajstromozási szám: 128. (Dos. No. 484—1939. Trib. Cluj.)
Serv. Cenz. Cluj. BUN DE IMPRIMAT.
XLIX. évf. Cluj, 1939. szeptember. 9. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Romani
3 lei

Alapitotta: DR. BOROS GYÖRGY.

A hit és cselekedet.

Nem teológiai értekezést akarok irni, mint ahogy a cimből talán következnék, mert azt már éppen bőségesen irtak mások, hanem rá akarok mutatni valami olyanra, amit a gyakorlati kereszténység, főképen pedig a mi unitárius hitünk követel tőlünk. Egyik nagy német bölcselő (Paulsen) nagy erkölcsi rendszerében olvassuk, „hogyha ismerem a hitedet, ismerlek téged.“ Az ember hitéből lehet következtetni a cselekedetére; a hittel teljes embernek ki lehet számitani mindenkor a magatartását; a különböző események, fordulatok nem tántoritják meg sohasem. Ő nem lehet sohasem más, mint ami; amire hite, vallásossága, erkölcsi felfogása inditja. Az igazi vallásosság úgy elönti az ember egész valóját, annyira áthatja a tettét, hogy minden szava, minden gondolata, minden érzése összefüggésben van benső vallásosságával és erkölcsiségével. Az ilyen vallásos, és hittel teljes embert valláserkölcsi jellemnek, másképen személyiségnek nevezzük. Ez a legnagyobb ajándéka az Istennek. A legnagyobb érték: a legtökéletesebb lelki nemesség. Az unitárius vallás éppen erre helyezi a legnagyobb hangsulyt. Nem a formulák, nem a szertartások, nem a jól megfogalmazott hitvallások az elsőrangu fontosságuak, hanem a hit, a vallás, az erkölcsi nemesség és az ezekkel összefüggő, ezeknek megfelelő cselekedetek. Az unitárius vallás egyszerü, nem bonyolult, őszinte, Isten iránt hodólattal teljes, az emberek iránt pedig szeretettel és jóakarattal teljes. Az egyszerü, tisztaszándéku és jóakaratu emberek társaságában Isten országát kivánja megalakitani ezen a földön. Ez a legnagyobb valláserkölcsi cél és eszmény, amely minden igaz és nemes lelket betölt.

Igy mondjuk ezt ünnepélyes pillanatokban mindenkor egyhangu beleegyezésével az embereknek. Azonban az élet olyan sok-

szor mást mutat. Találkozunk emberekkel, akik halálosan megsértődnének, ha azt mondanók, hogy hitük nem elég erős, vallásosságuk csupa látszat, erkölcsiségük sok kivánni valót hagy maga után, — de azért egy kis viszálykeltéstől nem riadnak vissza ; nem okoz nekik semmi lelkifurdalást, ha valakinek nemes, jóraváló munkáját elgáncsolják. Igen sokszor találkozunk alacsonyrendü aknamunkával, amely a jó ügyet mindenképen el akarja gáncsolni. Egyházi tisztviselő választásoknál pedig olyan eljárásokkal és olyan fogásokkal találkozunk, mintha arra az időre az erkölcsi törvények hatályukat veszitenék.

Ne gondolja senki, hogy egy titokban vagy bizalmas körben végrehajtott cselekvés nem kerül soha felszinre. Lehet, hogy perrendszerűen nem lehet bizonyitani, de a valóságot nem lehet örökre eltussolni ; az emberiséget nem lehet félrevezetni. A rossz cselekedet is megtermi a maga gyümölcsét és az emberek, amit titokban végeznek, egyszer azon veszik észre magukat, hogy a házfedelekről a cserepek is arról beszélnek. Az emberek tettéből lehet megállapitani hitüket. Ha tehát valaki rosszat tett, ha titokban az egyházi ügyek előmozditása ellen dolgozott : arról tett tanubizonyságot, hogy nincs, vagy nem komoly a hite és önmagáról állitotta ki a szomoru szegénységi bizonyitványt.

Becsüljük meg szent hitünk áldásait, tartsuk meg az erkölcsi kötelességek nemes birtokát, mert csak ezekkel lehetünk Jézusnak igaz tanitványai, az unitárius egyháznak hüséges hivei.

Az én népem.

(Próza, de talán vers is lehetne.)

Ha szánt-vet . . .

Láttatok tavaszhajnalon ekéje után bandukoló székelyt? Láttátok arcát, bronz-barna homlokát? Réveteg és mégis bizó tekintetét? Izmos két karját, amint pihen az ekeszarvain? Láttátok sós verejtéktől csapzott haját, amint fénylik, ragyog a felbukkanó nap nyár örömében?

Láttatok frissen felhasadt barázdát? Ébenfeketét. Forrónpárolgót. Erdélyit. Székelyt.

Láttatok-e magvető embert? Ütemes-ünnepélyességgel lépdelőt? Amint hinti-szórja az aranymagot? S a maggal eldobja magától „a kenyértelen-kegyetlen bő világ“ okozta fájdalmakat. Beléveti a barázdába minden reményét, minden vágyát . . . őszi napok tervezgetéseit . . . téli esték szent elhatározását. Láttatok-e tavasszal szántó-vető székelyt? Olyan szép, ha a népem földet hasit s belé aranymagot vet . . . s azután a templomban imádkozik.

* * *

Ha arat...

Láttatok-e érett buzamezőt, ős székely táncok ütemére ringót? Hullámzót, mint a mesék Oceánja? Láttatok-e már sarlós, kaszás székelyt, amint suhint és hull a telt kalász? Hallottátok-e, menynyi lüktetés van a sarló, kasza suhogásában s mennyi báj, szépség, ősi művészi mozdulat marokszedő leányok kévekötő hajlongásaiban? S milyen meseszerű, amikor az aratók dala versenyre kél az égi madárka hangverseny trilláival?

S hallgattátok-e arató-küzdő székelyek jövőt boncoló kérdéseit: vajjon, hogy ereszt majd a gabona? lesz-e kenyerünk? lesz-e örömünk? Őket nem érdekli a világ-piac, buzaárfolyam, tőzsde, kivitel.

Csak egy a gondjuk:

Lesz-e kenyerük!

Oh milyen szép is az első buzakalászcsokor az Urasztalán!

* * *

Ha csépel...

Kora hajnaltól forog a kerék, zúg a motor. A zsákok telnek, a lelkek telnek, a magtár telik.

Népem fia, hogy senki se lássa titkon, lopva belenyúl a zsákba és kezébe összeszorítva nehány szemet, vizsgálódva áll meg, kutat a búzasúly után. S ha kisérlete sikerült, nyugodtan ejti vissza a szemeket. Meglátta azt, amit keresett a búzaszemen: a jó Isten képemását, arcát. És végiggondolja arasznyi életét!

Mint száguldó mozgóképsorozat rajzolódnak fel előtte az emlékek. A tavasz fénye... a nyár heve... az őszi tervek... a téli elhatározások... és ujra kezdődik az emlékképek áldáz versenye. Mennyit törődött, mennyit imádkozott, mennyit gondolt a jégre, fagyra, árra, szárazságra! És hányszor szólitotta szomorú árvaságában a jó Isten nevét. Hányszor kongatta lélekharangját, ha vészes felhők gomolyogtak mezői felett.

Milyen áldott most e pillanat. Milyen jó is a szántás-vetés emlékét idézni cséplés idején.

S milyen szép is, ha lélekben-testben, ünneplőben hálát adhat az én népem a jó Istennek. A templomban. Az őszi hálaadás ünnepén.

Bede Emil.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára évi 36 lei. A D. F. E évi rendes tagsági dija 60 lej. A D. F. E. örökös alapitói dija 1000 lej. A rendes- és alapitó-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési dij csak a Közlönyre jogosit. Kivánatos tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s dijait rendezze. Egyleti jogait csak az gyakorolhatja, aki tagsági dijait rendezte. Előfizetés Magyarországon 3 P. Minden pénzküldemény Gálfi Lőrinc pénztáros cimére küldendő Cluj, C. Marechal Foch 12.

Berde Mózsa emlékünnepély.

A háromszéki egyházkör f. évi julius 19-én megtartott közgyülésén az egybegyültek a megemlékezés kegyeletével adóztak egyetemes egyházunk nagy jóltevője, Berde Mózsa emlékének. Erre nem csak az adott alkalmat, hogy a közgyülés Szentiványlaborfalván tartatott, a nagy jóltevő szülőfalujában, hanem legelsősorban az, hogy Dr. Szent-Iványi Gábor k. f. ü. gondnok adományából emléktáblával örökittetett meg Berde Mózsa neve és emléke és ennek az emléktáblának a leleplezé e a közgyülés alkalmával, ünnepi istentisztelet keretében történt meg.

Az emléktábla a templomban van elhelyezve. A templomot élővirágokkkal és székely virágdiszes, megkapóan szép teritőkkel diszitették fel. A legszebb disze a templomnak azonban az az ünnepi hangulat volt, amely elemi erővel nyilatkozott meg a szivekben, mintegy é'ő és ható bizonyságául annak, hogy a nagy szellem, a nagy lélek hatása soha meg nem szünik. Az ünnepi beszédet Vári Albert teológiai tanár mondotta. Gyönyörü beszédében a hallgatóság elé varázsolta Berde Mózsa alakját s élete egyes epizódjainak s helyi vonatkozásoknak a beszédbe szövésével valósággal fogva tartotta a figyelmet, miközben ugy domboritotta ki e nagy jóltevő jellemét, hogy az a legélénkebben tündökölhetett előttünk a maga minden eredeti nagyszerüségével is lenyügöző hatásával. Amidőn elhangzott a „hulljon le a lepel", e beszéd által kialakitott megnyugtató, ünnepi és kegyeletes érzület tekintetével nézett mindenki a nagy jóltevőnek, Berde Mózsa emlékének a legjobb helyen, a templomban, annak falára helyezett emléktáblára.

A köri közgyülés alkalmából a közgyülést üdvözlő beszédében Kovács Lajos esperes is emelte az ünnepség belső lelki tartalmát, hozzájárult az ünnepély gazdagitásához, midőn megható és felemelő szavakban méltatta Berde Mózsa életét, érdemét és jelentőségét.

Végül az ünnepség befejezéséül Barabás Béla helybeli lelkész mondott nehány lelkes szót és köszönte meg az illetékeseknek a szép ünnepélyen való tevékeny részvételüket.

Mindenki ünnepi hangulatban távozott erről az emlékünnepélyről, de viszont azzal az érzéssel, hogy hiányzott valami és pedig hiányzott az a szélesebb közösség, amelyet Berde Mózsa emléktáblája leleplezésekor, mint aki az egész egyháznak volt jóltevője, minden bizonnyal megérdemelt volna. De ha az ünnepély egyszerü keretek között mozgott, szép volt. *Jelenvolt.*

Adományok. Az irisztelepi imaház céljaira adományoztak: Id. *Palatka Lőrincné* 100 lej, ifj. *Palatka Lőrincné* 100 lej, özv. *Becze Lászlóné* 200 lej, *Lengyel Ferencné* 200 lejt. Isten áldása és megáldó szeretete legyen a jókedvü adakozókon. — *Baloghné Simó Anna*, leánya *Balogh Gabriella* konfirmálása emlékére a Leányotthon részére 1000 lejt adományozott. Köszönet érette.

Karádi Pál nyomdokain a Bánátban.

I.

Husz év óta három nagy ipari zóna vonzza magához a többi székelyek mellett az unitáriusokat is: brassói, bucuresti és a temesvári. Brassó a „megtelés“ előtt áll, Bucurestit már ismerik és most hátra van még a legtávolabbi és legtöbb igérettel kecsegtető, hatalmasan fejlődő Temesvár. Mivel a legtávolabb fekszik a Székelyföldtől, Temesvár távoli igéretföldnek tünik, melynek lehetőségeit, a róla szóló meséket csak most ismeri meg igazán a székelység.

Temesvárról országszerte ugy beszélnek, mint egy „fejlődő városról“. Évek óta gyönyörü terek, villamos, hatalmas háztömbök, utak, ipari telepek emelkednek ki a földből. Ebben az évben megkezdik az (ebben az országban még ismeretlen) „trolley-buszok“, villamos autóbuszok bevezetését, mely a város óriási forgalmának lebonyolitásában főszerepet fog játszani.

Diadalmas és megnyugtató érzés, hogy országunk egyik legnagyobb ipari városában unitárius egyházközség alakult. A haladó város minden rejtett lehetőségével áll előttünk egyházunk legtávolabb eső bástyája. A gyülekezet, mely e körül csoportosult, már nagyon régen várt papjára. Állandó temesvári székhellyel Karádi Pál egykori temesvári püspök óta nem müködött unitárius lelkész ebben a városban; annak pedig immár 350 esztendeje. Kincsekkel megrakott, de pusztán heverő területe volt ez a mi unitárius örökségünk. Századokon át, csak egy-egy régi könyvünkben maradt fenn, mint egy emlékeztető, Karádi Pál öröksége, Dávid Ferenc megbizatása.

Temesváron található levéltári töredékekből, csak egyetlen törekvésről számolhatunk be, mely egy temesvári egyházközség megalapitását célozta és ez Józan Miklós budapesti püspöki vikárius tevékenysége közvetlenül a háboru előtt. Már akkor is az volt az elképzelés, hogy Arad együtt müködjék Temesvárral és a társegyházközségekben rendes sorrendben folytak az istentiszteletek. De a háboru felégette e megmozdulás friss eredményeit s csak annak szelleme lappangott valahol e két nagy város roppant falai között.

Mint mindenütt a régi, félig elfelejtett helyeken, Aradon és Temesváron is akadtak unitárius lelkek, melyek magukbazárva nem engedték — a legnagyobb katasztrófák között sem — hogy Dávid Ferenc szelleme kialudjon. Aradon Dávid Albertné, Buzogány Márton és mások mentették át a válságon a lobogót; Temesváron különösen Nagy Elemér, Létay Józseffel, Kelemen Gáborral, László Áronnal, Péter Jolánnal melengette szivén egy jövendő unitárius egyházközség megalapitásának a gondolatát a huszas évek végétől.

Miből tevődött össze tehát az a mozgalom, amely ma tölti be első esztendejét és amely a jelenlegi Arad-temesvári társegyházközségek nevet viseli? Három tényezőből. Rég letünk századok

távoli emlékéből, a Bánát elsőrangu fontosságu anyagi letelepülési lehetőségeiből és egy nehány tántorithatatlan, hü unitárius szivéből.

1930-tól kezdve egyre több unitárius találkozik egymással ezekben a városokban. Majd megjelenik az unitáriusok élén Aradon a fent emlitetteken kivül Sz. Jakab Géza és még mások, akik 1938 tavaszán megkezdik levelezésüket és vezetésük alatt megszületnek a társegyházközségek. *Nagy Zoltán.*

Emlékeim.

I.

Kedves Szerkesztő Úr! A komjátszegi unitárius papilakás- és templomépitése érdekében gyalog bejártam 61 egyházközséget, kérve a jólelkeket, jöjjenek segitségünkre, hogy összeomlott egyházi épületeinket ujra épithessük. Hosszú utamban sok emberrel találkoztam és ismerkedtem meg. Láttam jószivü adakozókat, kik kedves modorukkal megsokszorositották adományaikat. Volt, aki 50 lejt adott, de nyomban hozzátette: Nem elég Tiszteletes úr, érzem, az Isten házára nem adtam eleget — és ujabb 50 lejt irt be. Mások meg azzal fogadtak, — elvünk nem adni, mert sokat csalódtunk — de ötperces meghitt beszélgetés után mégis 100 lejeket adtak. Egyik érdemes felügyelő gondnokunk igy szólt: Tiszteletes úr, e faluban ha 100 lejt kap sok lesz és estére 2000 lejen felül gyüjtöttem.

Szép papilakásunk Isten segedelmével felépült és uj templomunk anyagát összehordtuk s az is rövid időn belül az egy Isten dicséretén épülni kezd.

Engedje meg Szerkesztő Úr, hogy emlékeimet kedves lapjában, mely minden faluba eljut, röviden leközölhessem. Első sorban, mivel ezen emlékek, mint egyháztörténeti adatok is értékesek, de olvasni fogják azok a szereplők is, kik szintén kedvesen fognak visszaemlékezni azokra az órákra, mikor együtt elbeszélgettünk egyházunk múltjáról, az unitárius összetartásról, mely egyházunk drága kincse s megmentője s megszoritva egymás kezét, szivünkön keresztül éreztük, hogy Erdély nemcsak bölcsője Dávid Ferenc tiszta unitárizmusának, hanem az unitárius vallás egy jobb jövőnek, az emberiség összetartásának, a krisztusi szeretet megvalósulásának elősegitője.

1939. március 5-én d. e. 11 órakor érkeztem meg szülőfalumba Ujszékelyre, hogy onnan d. u. 3 órakor Erked felé folytassam útam, honnan 12 km.-es gyaloglás után Derzsbe érkezzem. Azonban Ujszékelyen megtudtam, hogy a délutáni vonat nem áll meg Erkeden s úgy hogy időt nyerjek 32 km.-es gyaloglás után késő este érkeztem meg Derzsbe.

A rendkivüli hideg miatt egyik lábam megfagyott, de az a kedves vendégszeretet, melyben Balázs András esperes és családja részesitett, elfelejtetett minden fájdalmat és fáradságot.

Március 6-án az ősrégi freskókkal gazdagon díszített templomban prédikáltam. Egyházi beszédem után az esperes felhívta híveinek figyelmét, a mi kicsiny egyházközségünk rendkivüli helyzetére. Dénes Mózes régi osztálytársam, helybeli egyházközségi gondnok, hogy a gyüjtés fáradságától engem megkiméljen, az egyházfiakkal bejáratta a falut és egy pár óra mulva 1557 lejt adtak át, mint szeretetadományt templomunk épitésére. Midőn ezt hálás szívvel egyházközségem nevében megköszönöm, nem tehetem, hogy itten ki ne emeljem a derzsi egyházközség mindnyájunknak példát mutató egyházmentő cselekedetét.

Derzstől mintegy 2 km.-re fekszik Székely-Muzsna, ahol az unitárius templom összeomlott. A helybeli reformátusok a kedvező alkalmat látva édesgetni kezdették híveinket: ne épitsetek templomot, jöjjetek hozzánk. A derzsiek tiltakozva közbeszóltak: ha nem vagytok elég erősek, itt vagyunk mi, csak mondjátok meg, hány munkásra van szükségetek, annyit küldünk. És minden reggel 7—8 szakmunkás ment át ingyen dolgozni, mig felépült a muzsnai templom.

Ez esettel kapcsolatban elgondoltam, a mi népünknek lelkében gyökerezik az unitárius összetartás, fel lehet azt gyujtani, csak példaadás szükséges. Az unitárius lélek nincsen babonákkal megmérgezve, mondja Br. Wesselényi s ezért mindig vezethető a jóra.

Buzogány Kálmán.

Hogyan kell a szindarab előadáshoz engedélyt kérni? Mărcuş Ştefan szinügyi inspector ur utbaigazitása alapján szindarabok előadására vonatkozólag közöljük az alábbiakat:

Kérést kell irni, melyben legyen feltüntetve az előadásnak ideje, helye, valamint az előadandó szindarab cime és irója. A kéréshez csatolni kell 2 drb. szindarabot, ezenkivül egy recepisat 190 lej elküldéséről, mely összeg a Casa Pensiei Artiştilor Bucureşti, Str. Berthelot No. 13. cimre küldendő. Minden darab után külön ezenkivül egy bizonyos összeg fizetendő a „Societatea scriitorilor români" egyesülethez s az onnan kapott nyugta szintén csatolandó a kéréshez. Az igy felszerelt és 8+1 lej bélyeggel ellátott kérést legalább 2 héttel az előadás ideje előtt el kell küldeni Inspectoratul Teatrelor din Transilvania şi Banat, Cluj, Str. Octavian Goga No. 7. cimre.

Az aranyosgyéresi Unitárius Nőszövetség 1939 jul. 23-án d. u. 5 órai kezdettel egy nyári táncmulatságot rendezett a helybeli „Magyar Kaszinó" kerthelyisegében. Délután különböző szórakoztató játékokban gyönyörködött a szép számban megjelent közönség, este jó ropogós zeneszó mellett megkezdődött a reggelig tartó tánc. A Nőszövetség tagjai izletes flekkent, fatányérost és forró fánkot készitettek és szolgáltak fel a jó hangulatban mulató közönségnek. Gyönyörü szép erkölcsi siker mellett meg volt a reményen felüli anyagi siker is, melyet az épitkezésre forditunk. Illesse e helyről is köszönet és hála a rendezőket és a nemes szivü adakozókat.

Sz. G.

A HALÁL ARATÁSA.

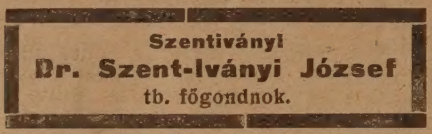

„Halnak halnak, egyre halnak:
Szine lángja, a magyarnak!"

Az augusztusi forró meleg f. hó aug. 1-én fájdalmas, hideg hirt hozott az Unitárius Egyházhoz. Dr. Szent-Iványi József főgondnok örökre eltávozott szerettei köréből. A gyászjelentés hosszas és kinos szenvedésről értesit. Aggódó lélekkel tekintett egyházunk is a farnosi kuria felé, hol utolsó harcát vivta ez a békés, nyugodt, de erőstermészetü, faját és egyházát forrón szerető nemeslelkü egyén. Dr. Szent-Iványi József, amint elvégezte a gimnáziumot, Budapesten és Kolozsváron végezte a jogot, azután apjától átvette a farnosi birtokot és a Szent-Iványiak lelkét belevitte gazdaságába, de belevitte nemes lelkének egész erejét egyházunk szolgálatába. E előbb Kolozsdoboka-köri felügyelő gondnok, a kolozsvári főgimnáziumnak iskolai felügyelő gondnoka és ezen nemes, értékes munkáinak betetőzéseként az Egyház Főtanácsa 1925 nov. 22-én tartott ülésén egyhangu akarattal, a világi egyházi tanácsosokat megillető legmagasabb, diszes polcra emelvén: főgondnokká választotta. E magas méltóságot 1938 január 16-ig viselte a legnagyobb megelégedésre és ekkor lemondott. Lemondását az Egyh. Főtanács 1938 jan. 16-án 11 jkv. sz. a. *„elfogadja, részére a tb. főgondnoki cimet adományozza. Hosszu éveken át nemes áldozatkészséggel és egyházszeretettel teljesitett, érdemes munkásságáért elismerését és köszönetét nyilvánitja."* (L. 1938. évi Főt. jkv. 13. lapján.) Azóta betegsége akadályozta az egyház munkáiban való részvételét, de őseitől öröklött hüséggel, hittel szolgálta egyházát és munkált annak minden dolgaiban, mig a sulyos kór 1939 aug. 1-én végleg lezárta nemes szivét. Egyházunk képviseletében küldöttséget küldött ki az E. K. Főtanács: Dr. Mikó Lőrinc titkár, Hadházy Sándor pénztárnok, Gálffy Zsigmond igazgató, Dr. Ferencz József, Nagy Kálmán egyh. tan. és Vári Albert teol. akad. tanár személyében, akik az Egyház hatalmas koszoruját is vitték. A temetési szertartást aug. 3-án Vári Albert teol. akad. tanár végezte, aki megható szavakkal méltatta Dr. Szent-Iványi József érdemeit és vett végbucsut az Egyház nevében. A koporsót Kalotaszeg népe nagy számmal vette körül és kisérte a kuria kertjébe, hol ősei, az áldott emlékü Szent-Iványi Gyula édes apa és édes anya mellé, két hatalmas hársfa lombjai között helyezték el. Kalotaszeg népe nevében Bokor Márton, bánffihunyadi ref. lelkész megható beszéddel bucsuztatta. A nagyszámu résztvevők között ott voltak egyházunk részéről még: Dr. Gyergyay Árpád,

neje és leánya, Nagy Miklós, Bányay László egyh. tanácsosok, Perédi Sándor gyógyszerész, Dr. Borsai Áron kollégiumunk hálás véndiákja és mások.

Az E. K. Tanács aug. 10-én tartott rendes ülésén Dr. Gál Miklós főgondnok jelentette be az egyházunkat ért sulyos veszteséget. Meleg szavakkal emlékezett meg Dr. Szent-Iványi József egyházi munkásságáról és javaslatára érdemeit jegyzőkönyvbe iktatta. A nagyszámban megjelent egyházi tanácsosok állva hallgatták a bejelentést és meghatott lélekkel áldoztak a néhai főgondnok emlékének, akinek emléke áldott és maradandó egyházunk történelmében. A mélységes bánatról a család a következő gyászjelentést adta ki:

Özv. sepsiszentiványi dr. Szent-Iványi Józsefné szül. vajasdi Ajtay Erzsébet a saját, valamint fia József, továbbá özv. révkomáromi Deáky Lorándné szül. Szent-Iványi Erzsébet és fia Loránd és Szent-Iványi Aranka mint testvérei, illetve unokaöccse és az egész rokonság nevében, mélyen lesujtott szivvel jelenti, hogy a forrón szeretett drága férj, gondos, szerető, jó apa, testvér és rokon sepsiszentiványi dr. *Szent-Iványi József* földbirtokos, hosszas és kinos szenvedés után, f. évi aug. hó 1-én, este 8 órakor életének 61-ik, boldog házasságának 31-ik évében családjának mérhetetlen fájdalmára visszaadta lelkét Teremtőjének. Drága halottunkat f. hó 3-án d. u. 5 órakor helyezzük örök nyugalomra Farnason. — Farnas, 1939. augusztus 2. — Emlékét soha meg nem szünő szeretettel őrizzük. *Hadházy Sándor.*

Ütő Béla
(1868—1939).

Az alsórákosi harangok ércnyelvei, a tornyokon lengő gyászlobogók, ijedtre kerekedett kemény férfiarcok, könnyező női szemek hirdetik, hogy Alsórákosnak nagy halottja van: Ütő Béla ny. unitárius esperes-lelkész az örökkévalóságba költözött.

A nagyajtai unitárius mesteri lakból indult el. Keresztur és Kolozsvár voltak tanulmányának állomásai, a theologiát is Kolozsvárt végezte, ahol theologus korában néhai Ferencz József püspöknek titkára volt. Tanulmányainak elvégzése után 1888-ban Bözödkőrispatak papja lett, ahonnan rövid szolgálat után 1889-ben az alsórákosi unitárius egyház hivta meg s itt szolgált becsületes hüséggel 43 esztendőn keresztül. A felsőfehéri unitárius egyházkörben előbb mint közügyigazgató, hosszu időn keresztül mint jegyző s két cikluson keresztül mint esperes szolgált. Öt és fél esztendővel ezelőtt meggyengült hallása arra kényszeritette, hogy nyugalmazását kérje, amit egyházi hatósága teljesitett is.

A nyugalmazás azonban nem jelentett Ütő Bélára nézve pi-

henést. Életeleme a munka volt, neki szüntelen fáradoznia kellett s a falusi gazdáknak még a koránkelésben is példa volt. A nagy multra visszatekintő alsórákosi közbirtokosság létrehozásánál a legelső munkások egyike, a hitel- és a fogyasztási szövetkezetek alapitása pedig egyenesen az ő érdeme. Puritánságára és becsületességére nézve jellemző, hogy amig a vezetése alatt álló testületek felvirágoztak, addig ő maga szegény maradt. Hogy mit dolgozott Ütő Béla a szövetkezetek érdekében, arról csak azok tudnak tanubizonyságot tenni, akik fiatalkori munkásságának tanui voltak. A szövetkezeti szervezettség már szép időre tekint vissza; régebben azonban a szövetkezeti eszme nem volt oly népszerü, mint ma. Sokat kellett küzdeni, amig csakugyan minden vonalon a szövetkezeti eszme diadalt aratott. Ütő Béla a szövetkezeti eszme törhetetlen harcosai közé tartozott. Jól jegyezzük meg, nemcsak most, hanem már *negyven évvel* ezelőtt.

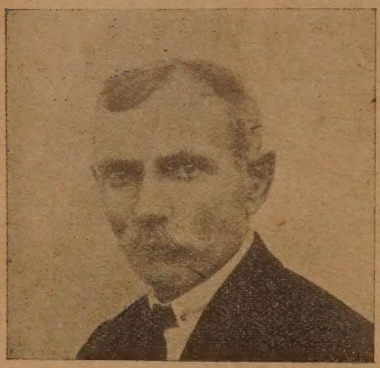

Ütő Béla.

A mai emberek között sokan azt gondolják, hogy sok minden az ők találmányuk. Ezelőtt nem volt semmi, csak valami tátongó üresség. Szenteljünk néhány pillantást az olyan papok életére és munkásságára, mint amilyen Ütő Béla volt és meglátjuk, hogy a régiek között is sokan voltak, akik a falu társadalmi előhaladásáért küzdöttek. Ilyen volt Ütő Béla is, aki az alsórákosi szövetkezeti életnek valóban a megalapitója és éltető lelke volt. De az egyházi élet kulturális feladatai is mindig a sziv ügyei közé tartoztak; az egyházköri és egyetemes egyházi életnek is mindig éber munkása volt. Az egyházi közigazgatást mindig élénk figyelemmel kisérte, a tanügyi és más kérdéseknél számos javaslat tesz tanubizonyságot az ő mindig éber figyelméről és javitási szándékáról.

A Dávid Ferenc Egyletnek minden tagozatában buzgó munkása volt. Sok névtelen cikk az ő buzgóságának köszöni lételét; minden érdekes egyházi és társadalmi megmozdulásról pontos és hüséges tudósitást küldött. A nagy magyar lapoknak is állandó tudósitója volt.

A különben jó egészségnek örvendő öregurat aug. 13-án, vasárnap reggel borotválkozás közben szélütés érte, eszméletét elveszitette s igy maradt 16-án reggel bekövetkezett haláláig anélkül, hogy visszanyerte volna eszméletét s betegágya köré gyüleke-

zett szeretteihez és gyermekeihez egyetlen szót intézni tudott volna.

Alsórákos közönsége nemzetiségi és felekezeti különbség nélkül állotta körül ravatalát s a ritka becsületes és hüséges munkásnak adta meg azt a tisztességet, amit méltán megérdemelt, életével és munkájával egyaránt.

Is nét kevesebben vagyunk eggyel, s ismét több eggyel azoknak a száma, akik amig éltek, fáklyaként világitottak, halálukban pedig hálás emlékezetre kö'eleznek.

Az igazak emlékezete áldott!

Benczédi Ferencné,
Gyarmathy Rózsika.

Augusztus elsején eltemettük Benczédi Ferencnét, Gyarmathy Rózsikát.

A napból kihullott sugár ült mosolyként ajakán, aggodó fájdalmát az éjszaka féltve őrizgette; sóhaját a hajnali szellő szárnyaira vette, hogy rejtett panaszát senki meg ne hallja. Igy szépült ki benne a jó feleség, az igazi papné, — az édes anya.

Mindig mosolygott, mert akit ápolt, komor arcot nem láthatott, sohasem panaszolt, mert a beteg még betegebb lett volna . . . önmagával küzdött, s legyőzte bánatát.

Önfeláldozó ápolásával egy papot adott vissza az egyháznak, s maga a halállal vivott dacos harcnak áldozata lett. Férjének és kis fiának lelke táblájára a sors az emlékezés ezüst vésőjével karcolta fel az idő végtelenéből augusztus 1 napját; a szülők és testvérek szivébe pedig, — mint egy kriptába rejtette el a halott képét; egy kis falu népe sírkőjére meg azt iratja: Feledni azt, ki mindenkivel jót tett, nem lehet — soha.

Egy kis faluban szokásban volt, hogy amikor egy édes anyát ravatalos csendben eltemettek, a kis és „nagy" gyermekek megcsókolták édes anyjukat, kit még megtartott az Isten, akinek már nem volt anyja, érette rövid imát mondott.

Ezt az imát akarjuk elmondani, azzal a kisfiúval, aki most bámuló szemekkel néz bele az életbe, s tőlünk kérdi, miért tette a sors ezt velem.

Ad-e nyugalmat a sir annak, ki ilyen életet élt, vagy aggodalmát magával viszi? Nem tudom. Ha elvitte, meggyugvása ez azoknak, akik sirokban botorkálva kapaszkodnak föl az élet meredekén, mert valaki érettük imádkozik odafönn az égben.

* * *

Uram, ha angyal kopogtat a mennyország ablakán, Te magadhoz bocsátod, s megjutalmazod azt, ki hűséggel teljesítette megbizatásodat . . .

Tedd ezt vele . . . *Ütő Lajos.*

Dr. Kiss Elek: A héber nemzeti élet az Ószövetség szerint. Tankönyv a gimnáziumok I. osztálya számára. Az eddigi tankönyvekkel ellentétben, nem a szokásos történeteket adja, hanem belehelyezi a tanulót a héber nemzeti életbe, közösségbe. Helyesen is teszi, mert az I. gimn. tanuló már a történelmi éniség magaslatán áll s meg tudja érteni a társadalmi közületek kialakulását. A könyv a bibliai tudományok elért eredményei alapján áll. A héber nemzet fejlődő kulturáján át vezeti a gyermeket a társadalmi fejlődés utján és megismerteti a legmagasabb értékeket. A prófétáknak méltó helyet szentel a könyv, ami lehet, hogy nem lesz könnyü az I. osztályos gyermeknek, de ezek nélkül az Ószövetség nagyon hiányos volna. A mondaszerü és történeti elbeszéléseket külön választja, de mindkettőben megtaláljuk a vallásos élményt. Az egyes történetek elbeszélésével sok helyes utmutatást ad, melyek gyarapitják a könyv pedagógiai értékét. A könyv jó szolgálatot tesz nevelésügyünknek. Ára 20 lej. Kapható az Iratterjesztőnél.

A VII. o. számára az erkölcstani tankönyv közelebbről megjelenik.

Dr. Gál Kelemen: Benczédi Gergely születésének százéves fordulójára. A Keresztény Magvető füzeteinek 28. száma. Dr. Gál Kelemen értékes egyháztörténelmi tanulmányainak sorozata ismét gyarapodott. Mert a Benczédi Gergely élete és munkássága is beletartozik egyházunk történetébe. Dr. Gál Kelemen röviden, tömören, tulzás és keresetlenség nélkül mutatja be Benczédi Gergelyt, az embert, a tanárt és igazgatót, a statusférfit és pénztárnokot. Különösen megragadja a figyelmünket az a leirás, ami Benczédi Gergelynek különösen az egyház anyagi megalapozására vonatkozó törekvését tárgyalja. Azonkivül bizonyos tekintetben kortörténet is ez a munka. Sok érdekes esemény és tanulság jut az ember tudomására az olvasása után. Az értékes füzet kapható a szerzőnél és az Iratterjesztőnél. Ára 12 lej.

Bodor András lelkészjelölt két évi oxfordi tanulása után hazaérkezett. A jeles akadémita kiváló sikerrel tanult Oxfordban; tanárainak megelégedését és elismerését megnyerte s munkásságával is igen jó hirnevet hagyott hátra. Ugy értesülünk, hogy a jövő tanévben a kolozsvári egyházközségnél nyer alkalmazást s igy módja lesz a kolozsvári egyetemen megkezdett tanulmányai befejezésére is.

Sz. 390/1939.
U. P.

Pályázati hirdetés

a kolozsvári unitárius egyházközségben az énekvezér, elemi iskolai igazgató-tanitói állás betöltésére.

A kolozsvári unitárius egyházközség 611—1939 sz. felterjesztése alapján pályázatot hirdetek az énekvezér, igazgató-tanitói állásra.

Ez állásra a Szerv. Törv. 35 §-a alapján tanitói és énekvezéri oklevéllel biró egyének pályázhatnak. Az oklevelek eredetiben vagy hitelesitett másolatban a pályázathoz csatolandók.

A pályázati kérések beadási határideje: 1939 szeptember 10-ike. A pályázatok az unitárius esperesi hivatal cimére *Aiud* (jud. Alba) küldendők.

Azonban az ügy sürgősségére és a pályázati feltételekre való tekintettel (3 pont) a pályázat beadásáról hivatalos levélben a kolozsvári lelkészi hivatal is egyidejüleg értesitendő.

Pályázati feltételek: *I. Javadalom.* Alapfizetés havi 2000 lej, korpótlék 5 évenként havi 300 lej, a legmagasabb korpótlék 4, családi pótlék (havi) feleség után 200 lej, mindenik kiskoru gyermek után fejenként 400 lej, lakbér havi 1500 lej, jelenleg a lakbér ellenében az iskolaépület udvarán levő 3 szobás lakás, a kántoriáért kap havi 1000 lejt és az igazgatói teendők végzéséért pedig a fütést, mely évi 5 öl fánál többet nem tehet ki. *II. Kötelességek.* 1. Az egyházközség elemi iskolájában a tanitói munkának — a megállapitandó munkamegosztás szerint — felerészben való elvégzése. 2. Az énekvezéri feladatok teljesitése általában. Igy nevezetesen: A templomi és szertartási szolgálatokon kivül az egyházközségben a különböző foku hitoktatásokkal kapcsolatos énektanitások ellátása, valamint dalárdák alakitása és vezetése által az egyházközségi éneküggy müvelése és fejlesztése. 3. Tekintettel a templomi orgonázás fontosságára s az e tekintetben itt megkivánt müvészi szinvonalra, a pályázat feltételéül a próbaorgonázás is kiköttetik, az egyházközség által megjelölt időben és erre a célra fölkért szakértők előtt. 4. Az énekvezér tanitó semmiféle mellékfoglalkozást az egyházközségi előljáróság tudta és beleegyezése nélkül nem vállalhat. — Cluj-Kolozsvár, 1939 augusztus 22. — Püspök helyett: *Dr. Kiss Elek*, e. főjegyző.

U. i. Felhivom lelkész afiait, hogy e pályázati hirdetést azonnal közöljék kántor-tanitó afiaival, hogy kellő időben szerezhessenek tudomást erről.

Lelkészi kinevezés. A főt. püspök úr Lukácsy Mózes fogarasi s. lelkészt a hívek egyhangú választása folytán Kedébe r. lelkésznek nevezte ki. Sok szerencsét és sikert kívánunk.

Lelkészbeiktató ünnepély H.-Szentpéteren. Augusztus hó 6-án lélekemelő ünnepély közepette iktatta be *Bálint Ödön* espere *Pap Ferenc* lelkészt a homoródszentpéteri lelkészi állásba. A délutáni órákban tartott ünnepélyen jelen volt 12 lelkész és 7 énekvezér és ezek családtagjai, a két Homoródvidéke unitáriusságának szine-java. A lelkészbeköszöntő beszéd megerősitette azt a hitet, amelyet *Pap Ferenc* érdemes munkássága felől tápláltak. Az ünnepély után a szokásos banketten sok értékes eszmecsere hangzott el. Pap Ferenc lelkész vallásos buzgósága, közéleti tevékenysége, felkészültsége biztositék arra, hogy Bedő Miklós értékes munkásságának méltó folytatója került H.-Szentpéterre.

A kolozsvári Unitárius Főgimnázium igazgatósága közli az érdekeltekkel: 1. A beiratkozások aug. 25-én megkezdődtek. 2. A javitó vizsgák helybeli és közel vidéki (25—30 km.) tanulók részére szept. 2-án és 4-én, távolabbi vidéki tanulók részére szept. 15-én lesznek d. e. 8 órai kezdettel. 3. Az I. osztályos és V. osztályos felvételi vizsgák szintén szept. 15-én reggel 8 órakor kezdődnek. 4. A tanulók uj egyenruhát egyelőre ne csináltassanak. Amennyiben a fennebbi dátumokon változtatásokat kellene tennünk, ezeket a helybeli hirlapok utján fogjuk tudtul adni. Az őszi érettségi vizsgára szept. 1-ig kell jelentkezni. Az iskolai év szept. 18-án kezdődik.

Hány unitárius él Romániában? Az 1930 évi népszámlálás szerint az unitáriusok száma 69.257. Ebből a tulajdonképeni Erdélyre esik 67.832, Bánátra 149, Körösvidék—Máramarosra 349, Bukovinára 67, Beszarábiára 23, Olteniára 18, Munteniára 514, Dobrudzsára 83, Moldovára 122. A statisztika nem talál az egyházi kimutatással. A hivatalos statisztikának adatai szerint pár ezerrel kevesebben vagyunk, mint valójában.

Házasság. *Dr. Mikó Imre* és *Kauntz Kornélia* aug. hó 5-én Kolozsvárt házasságot kötöttek. Az egyházi áldást Dr. Varga Béla püspök adta rájuk. Isten áldása legyen házassági szövetségükön.

Rövid hirek külföldről. *Dumble William* prestoni angol unitárius lelkész, aki 1928-ban a székelykereszturi ifjusági konferencián részt vett és több egyházközséget meglátogatott, nyári szünidején a magyarkuti gyermeknyaraló telepet is meglátogatta és ott prédikált is. — *Dr. Vitéz Nyiredy Gézát* a földmivelésügyi miniszteriumban osztálytanácsossá nevezték ki. A kiváló közéleti férfiunak még sok sikert kívánunk.

Márton Irma, Márton István recsenyédi buzgó keblitanácsos, volt egyházközségi gondnok, bájos leánya életének 16-ik évében elköltözött az élők sorából, két éve elhunyt hőn szeretett édes anyja után. A megrenditő csapás után Isten adjon vigasztalódást a bánkodó szülői szivnek!

Özv. Tarcsafalvi Albertné sz. Imecs Zsuzsánna életének 75-ik, özvegységének 21-ik évében aug. hó 11-én jobblétre szenderült. Vargyason, f. hó 13-án temették el. Megboldogult boldog

emlékü Tarcsafalvi Albertnek, lapunk egykori kiváló főmunkatársának és költőnek volt az élettársa. Halálát nagy rokonság gyászolja.

Özv. Bauer Antalné, szül. Gál Anna jul. 24-én Datkon elhalt, kiben Szén Mihály lelkészné édes anyját gyászolja. Toroczkóról származott, életének legnagyobb részét Nagyenyeden töltötte, hol az unitárius istentiszteleteket házánál tartották, mig leányegyházközség volt (néhai Gál Miklós torockószentgyörgyi lelkész szolgált be). Magával hozott egyházias szellemet, Istenben bizó hitét haláláig megtartotta. Erdélyben és Magyarországon kiterjedt előkelő család gyászolja.

Raffay Károly. Szükszavu tudósításból értesülünk, hogy Raffay Károly volt unitárius lelkész és tanár az elmult hetekben Miskolczon elhunyt. Raffay Károly már kora ifjuságában visszavonult az egyházi élettől, Erdélyben azóta nem is járt. Szép vagyonának még a haszonélvezetéről is lemondott, azt a székelykereszturi főgimnáziumnak adományozta. Temetésén Józan Miklós püspöki vikárius teljesitette a szolgálatot.

Szerk üz.: Nyugtázást helyszüke miatt jövő számunkban.

A bucureşti-i unitárius egyházközség hirei.

Aranykönyvi bejegyzések: Ház-alap javára adakoztak: Ferenczy Gábor és Jilig Ferencné ezer-ezer lejt. Itt hivjuk fel azokat, akik még ezen alap javára megajánlásaikat nem fizették be, hogy azt eszközölni sziveskedjenek. A Hármonium-alapra megajánlott összegek is (keblitanács határozata folytán), tekintettel arra, hogy ezen alap a hármonium vétel után megszünt, a Ház-alap javára fizetendők be. Missziónk akkor lesz igazán életképes, ha saját misszió-házzal fog rendelkezni.

Egyházi adót fizettek az Unitárius Közlöny julius számában történt nyugtázás óta: Dr. Ambrus Béla 2000 lejt, Bencze család IV.—IX hóra 100 lejt, Bartha Miklós I.—VI. hóra 500 lejt, Özv. Farkas Gyuláné I.—VI. hóra 50 lejt és Ajtay László (Câmpina) IV.—VI. hóra 250 lejt. Egyben felkérem hiveinket, hogy egyházi adó befizetési kötelezettségeiknek sziveskedjenek eleget tenni, hogy egyházközségünk fenntartható legyen. Híveink megértő támogatása az egyetlen biztos alap misszionk fennmaradhatására.

Unitárius Közlönyre adományokat adtak: Kovács István 50 lejt, László András 40 lejt, Szarka Lászlóné (Piatra-Olt) 36 lejt, Bába Mihály 100 és Ajtay László (Câmpina) 100 lejt. Azon hiveink, akik a misszió területén laknak s egyházközségünk hosszukás alakú bélyegzőjével ellátott lap-példányt kapnak, a lap előfizetési diját Lelkészi Hivatalunkba kell, hogy befizessék. Adományokat, hogy a lap minél nagyobb példányszámban legyen hiveinknek megküldhető, szeretettel kérünk. Jelenleg a misszió területén a lap 300 példányban jár. Eddig ezen 300 személy közül mindössze 65 tett eleget ezen fizetési kötelezettségének. Kérem hiveinket, hogy kapcsolataink ezen leghathatósabb segédeszköze, zavartalan szétküldhetése érdekében siessenek lelkész segitségére adományaik behozása, illetve beküldése által.

Nők Szövetségünk az 1939—40 évi munkáját szeptember hó 28-án kezdi meg. Az összejövetel d. u. 5 órai kezdettel az Unitárius Lelkészi Hivatalban lesz. Ezen alkalommal fogjuk megbeszélni az évi munkaprogramot. Kérem egyházközségünk nő tagjait, hogy igyekezzenek Nők Szövetsége munkájába belekapcsolódni.

Ifjusági Körünk október hó 8-án d. e. istentisztelet után, vagyis 1/2 12 órakor tartja alakuló gyülését, melyre jóelőre felhivom egyházközségünk ifjusága figyelmét.

Istentiszteleteink minden vasárnap d. e. 1/2 11 órai kezdettel a Református Elemi Iskola IV. o. tantermében lesznek. Str. Sf. Voevozi 50.

Őszi hálaadási istentiszteletünk szeptember hó 24-én lesz. Ezen alkalommal istentiszteletünk úrvacsora osztással lesz egybekötve. Adományokat az Úrvacsora-alap javára köszönettel fogadunk.

Évmegnyitó istentiszteletünk, az 1939—40 iskolai év megkezdése alkalmából szeptember hó 17-én lesz. Aznap d. e. 1/2 11 órai kezdettel rendes istentisztelet s utána iskolás növendékeink számára gyermek-istentiszteletet tartunk. Kérem a szülőket, hogy gyermekeiket ezen ünnepi istentiszteletre *elhozni*, i letve elküldeni sziveskedjenek.

Hitoktatásunk megkezdhetése végett felhivom mindazokat, akik bárhol a misszionk területén (tehát Bucureştin kivül is) elemi, közép, vagy másfajta iskolába járó unitárius tankötelesekről tudnak, sziveskedjenek azok neveit Lelkészi Hivatalunk tudomására hozni. Azok számára, akik hittan órára a Lelkészi Hivatalba (Str. Basarabia 47. II.) el tudnak járni, a hittan órák minden héten szombaton d. u. 4—5 óra közt lesznek. A Ref. Elemibe járó unitárius növendékek hittan óráját az iskolai beosztás szabja meg. Növendékeink ezen iskolából a református hittan óra alatt jönnek át Lelkészi Hivatalunkba. Azon növendékeink hitoktatását, akik nem tudnának Lelkészi Hivatalunkba bejönni, lelkész háznál látja el. A mult évben volt rá eset, hogy 11 helyen végzett lelkész hitoktatást háznál. A hittan órák beoszthatása végett kérem az illetékeseket Lelkészi Hivatalunkba bejönni, vagy istentiszteletek alkalmával jelentkezni.

Szórványaink közül *Buşteniben* lelkész szeptember hó 24-én, *Ploeştin* pedig szeptember 10-én d. u. fog lelkész őszi hálaadás alkalmából úrvacsora osztással egybekötött istentiszteletet tartani. Ezen alkalmakkor fogja lelkész hiveikkel megbeszélni a hitoktatás kérdesét is. Kérem a szülőket, hogy ezen alkalmakkor sziveskedjenek iskolás növendék gyermekeiket az istentiszteletre magukkal hozni.

Minden adomány lelkészi hivatalunk cimére küldendő: Bucureşti 2, Strada Basarabia 47., Et. II. Misszionk támogatására úgy a misszió területén, mint azon kivül, minden öntudatos unitárius hittestvérünket felhivunk és szeretettel kérünk.

Az „Unitárius Közlöny" megjelenik havonta.

Felelős szerkesztő: Benczédi Pál, Cluj, Colegiul Unitarian.

Tipografia „Pallas" könyvnyomda Cluj, Strada Vlăhuţa 3.